

27.11.2018

Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 2/2018

Aika: torstai 11.10.2018 klo 10.00-14.00

Paikka: Etelä-Savon ELY- keskus, nh Pyöreä torni

Läsnä:

Pekka Häkkinen, pj.	Etelä-Savon ELY-keskus
Juho Kotanen, siht.	Etelä-Savon ELY-keskus
Pertti Manninen	Etelä-Savon ELY-keskus
Ossi Tuuliainen	Etelä-Savon ELY-keskus
Liisa Muuri	Etelä-Savon ELY-keskus
Pekka Sojakka	Etelä-Savon ELY-keskus
Riikka Salomaa	Suomen metsäkeskus
Aune Kupiainen	Savonlinnan seutu
Tuukka Liukko	INFRA ry
Mikael Kraft	Saimaan vesiensuojeluyhdistys
Arto Vilen	Metsähallitus
Yrjö Takkinen	Etelä-Savon kalastusalueet
Risto Salko	Etelä-Savon kalastusalueet
Heikki Tanskanen	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut / Mikkelin seutu
Jarmo Kivinen	Etelä-Savon luonnonsuojelupiiri
Pekka Häkkinen	Pieksämäen kaupunki
Sanna Poutamo	Etelä-Savon maakuntaliitto
Hannu Ripatti	MTK metsälinja
Saara Ryhänen	ProAgria Etelä-Savo / Maa- ja kotitalousnaiset
Veikko Virtanen	Rantasalmi-Juva-Sulkava
Vesa Kallio	MTK Etelä-Savo
Lassi Kousa	Järvi-Suomen kylät ry
Päivi Kurki	LUKE

1. Kokouksen avaus

Ylijohtaja Pekka Häkkinen avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Pekka Häkkinen toimi puheenjohtajana ja Juho Kotanen sihteerinä. Kokouksen jäsenet esittäytyivät.

2. Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen

Kokouksen työjärjestys hyväksyttiin.

3. Edellisen kokouksen (12.4.2018) pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin. Pöytäkirja tallennetaan Etelä-Savon ELY-keskuksen vesienhoidon internet-sivuille: www.ymparisto.fi/vesienhoito/etela-savo

4. Vesienhoidon suunnittelukatsaus

Aikataulut

Pertti Manninen esitteli 3. vesienhoidon suunnittelukauden aikataulun vuosille 2016-2021. Vesien tilaluokittelu aloitetaan 11/2018 ja sen valmistumisen tavoiteaika on 5/2018 mennessä. Työohjelman ja keskeisten kysymysten puoli vuotta kestävä kuuleminen päättyi 9.7.2018 ja siitä on koottu kansalais- ja lausuntopalauteyhteenvedot. Toisen vesienhoitokauden toimenpiteiden toteutumisen seurannan väliraportointi (vuodet 2016-2018) tehdään 12/2018 mennessä. Ensi syksynä aloitetaan laatimaan toimenpideohjelman ja vesienhoitosuunnitelmaa. Vesienhoitosuunnitelmaehdotuksista kuullaan v. 2020 lopulla. Valtioneuvoston käsittely tapahtuu 12/2021 ja suunnitelmien EU-raportointi on 3/2022.

Pinta- ja pohjavesien seurannat

Seurantoihin sinänsä ei ole tulossa merkittäviä muutoksia mutta seurattavat kohteet vaihtuvat vuosittain niiden jaksotuksesta johtuen. Vesiseurantojen ostopalveluiden (näyteenotto+analyysit) on kilpailutettu ja tarjoukset ovat käsittelyssä. Uusi sopimuskausi alkaa v. 2019 alusta. Sopimuskauden pituudeksi on kaavailtu kolme vuotta + 1 mahd. optiovuosi. Seuranta kattaa perusseurannan ja toiminnallisen seurannan. Toiminnallinen seuranta kattaa mm. laitosten velvoitetarkkailukohteita ja ns. vesienhoidon ongelmakohteita. Jälkimmäisissä voi seurannan osalta olla enemmän vaihtuvuutta ja muutoksia, koska niissä tarkastellaan vesienhoidon vaikuttavuutta.

Pohdittiin sitä antaako seurantaverkko riittävän tarkan arvion vesien tilasta. Todettiin, että seurannassa ovat olleet kapenevat resurssit ja ohjelmaa on jouduttu jonkin verran supistamaan, jolloin entistä harvemmistä kohteista on saatu todellista vesien tilaan liittyvää tietoa. Toisaalta on saatu kehitystä uusissa seurantamenetelmissä kuten satelliittipohjaisissa tietovarannoissa ja kuormitusmallitarkastelussa. Asiantuntijälähtöistä materiaalia on siten enemmän käytössä kuin aiemmilla luokituskausilla. Yksittäisten mittausten tietomäärä on vähenemässä.

Luokittelun aloittaminen

Luokittelun ohjeistus valmistuu lokakuussa ja luokittelutyötä päästäneen aloittamaan marras-kuussa. Tavoitteena on, että luokittelu on valmis 5/2019. Oppaiden päivitys on tehty SYKE-vetoisesti projektityönä LUKEn kalapuolen kanssa. ELY-keskuksille järjestetään työpajoja loppuvuodesta 2018. ELYssä luokitteluprosessia tukee valtakunnallinen pintavesiverkosto. Luokitteluun valmistuu uusi käyttösovellus, jossa on käytössä eri muuttujista keskitetysti laskettuja in-

deksejä, joita asiantuntija käyttää hyväksi. Käytettävä aineisto biologian ja vedenlaadun osalta kattaa pääosin vuodet 2012-2017, osin voidaan käyttää vanhempia aineistoja (järvivesikasvit). Muu aineisto kattaa mm. kaukokartoitusaineiston (satelliittikuvat) ja mallinnuksen (mm. VEMA-LA). Vedenlaadussa luokittelun tukena voidaan käyttää eri tavoin mallinnettuja tietoja (kuten ed. kierroksella).

Pohjavesimuodostumina tarkastellaan edellisten kierrosten tavoin I- ja II- luokan alueita, mikäli pohjavesialueluokitusta ole vielä saatu tarkistettua 1, 2, 1E, 2E tai E-luokiksi. Pohjavesien luokitteluhje päivitetään, mutta suuria muutostarpeita ei tässä vaiheessa ole. Uudet mahdolliset ympäristölaatonormiaineet huomioidaan ohjeessa. Kaikille pohjavesille tehdään uusi riskiarvio. Trendien arvioimiseksi tarvitaan jatkossa tilastollista tarkastelua.

Kemiallinen luokittelu, uudet prioriteettiaineet ja niiden alustava toimenpideohjelma

Kemiallinen luokittelu tehdään pääosin SYKEssä. Kemiallisessa luokittelussakin on käytössä pääosin tarkastelujakso 2012-2017, mutta myös kaikki vanhempi data on luontevaa käyttää. Luokittelu tehdään keskitetysti SYKEN toimesta ja ELYt osallistuvat asiantuntija-arvioon.

Todettiin vesipuitedirektiivin 12 uutta prioriteettiainetta, joihin kuuluu mm. palonestossa ja pintakäsittelyssä käytettyjä aineita sekä toirjunta-aineita. SYKE kokoaa ja raportoi kuluvana syksynä näille alustavan toimenpideohjelman, joka perustuu VPD:n tytärdirektiiviin [2013/39/EU](#). Alustavan toimenpideohjelman tulee sisältää vesienhoitoaluekohtaisia toimenpiteitä, joilla pyritään puuttumaan uusien prioriteettiaineiden aiheuttamaan kemiallisen tilan heikkenemiseen. Alustavan ohjelman tulee myös sisältää arviot toimenpiteiden toteutuksesta aiheutuneista kustannuksista. Tarkoituksena on, että SYKE valmistelee toimenpideohjelman luonnoksen ja toimittaa sen ELYlle täydennettäväksi. ELYt omilla vesienhoitoalueillaan katsovat, mitkä toimenpiteet ovat alueillaan relevantteja ja arvioivat, millaisia kustannuksia toimenpiteistä aiheutuu. Valmis alustava toimenpideohjelma raportoidaan komissiolle 22.12.2018 mennessä. Todettiin, että asiakirja on käsiteltävä myös vesienhoidon yhteistyöryhmissä. Sovittiin, että samalla kun alustava toimenpideohjelma tulee arvioitavaksi ELY-keskukselle, se lähetetään myös yhteistyöryhmälle.

Todettiin, että haitallisten aineiden seuranta on pitkälti SYKE-vetoinen, mutta toteutusvastuu on silti ELYjen harteilla. Haitallisia aineita on otettava mukaan seurantaohjelmiin. Tutuin näistä on elohopea, jota seurataan ahvenesta. Työtä on tehty vesialueilla yhteistyössä paikallisten asukkaiden kanssa, kuten Kyyvedellä. Elohopean kulkeutumisesta ja sedimentaatiosta sekä toisaalta ahvenen ravintokäyttäytymisestä ja elohopean rikastumisesta ravintoverkosta tiedetään kohtalaisen paljon, joten ahvenelle on pystytty määrittämään elohopean raja-arvot suhteellisen luotettavasti. Todettiin, että elohopea tulee vesistöihin pitkälti kaukokulkeumana ja sen poistamiseen vesistöissä paikallisesti on vaikea vaikuttaa. Vesienhoidon suunnittelussa ei ole pystytty kohdistamaan näin ollen kovin hyvin toimenpiteitä, jonka EU on myös huomannut. Monien raskasmetallien, metallien sekä ravinteiden kaukokulkeumaa ja laskeumaa seurataan Suomessa. Todettiin myös, että [vesienhoitoaluekohtaisissa kuormitusinventaariorissa](#) on esitetty laskeumakarttoja raskasmetallien osalta.

Kemiallisen tilan määrittelyssä yksittäisen parametrin ylitys laskee kemiallisen luokan hyvästä huonoksi. Ekologinen luokittelu on eriytetty kemiallisesta tilasta ja todettiin, että siellä on enemmän mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan toimenpiteiden suunnittelulla ja toteutuksella vesien tilaan.

Ihmistoiminnan vaikutusten arviointi

Arviointi tehtiin edellisen kerran vuosina 2014–2015 ja sen tulokset raportoitiin vesimuodostumatasolla vesienhoitosuunnitelmien EU-raportoinnin yhteydessä maaliskuussa 2015. Tarkastelussa

tunnistettiin luokiteltujen pinta- ja pohjavesimuodostumien tilaa heikentävät tekijät alle hyvän tilan olevissa vesimuodostumissa. 3. vesienhoitokaudella Arviointi tehdään samaan aikaan vesien tilaluokittelun kanssa 11/2018->, määräaika 5/2018. Tarkistuksia voidaan tehdä vielä matkan varrella kun valmistellaan toimenpideohjelmaa ja vesienhoitosuunnitelmaa, kuitenkin 12/2019 mennessä. Arviointiohjetta on päivitetty.

Ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan kaikkien vesimuodostumien tilaa heikentävät tekijät (paineet) ja päivitetään edellisen kierroksen tiedot sikäli kun ne ovat olleet puutteellisia. Pintavesipuolella prosesseja on mm. kuormituksen arviointi, joka tehdään ns. VEMALA-työkalun avulla. Pintavesien rakenteellista tilaa arvioidaan myös hydrologis-morfologisella arvioinnilla, jossa muodostumat pisteytetään mm. säännöstelyn tai kalojen vaellusesteellisyyden perusteella. Lisäksi tullaan tekemään vesienhoitoaluekohtainen haitallisten ja vaarallisten aineiden inventaario.

tietoja hyödynnetään ekologisen tilan arvioinnissa ja ne ovat välttämättömiä esimerkiksi vesimuodostumien ryhmittelyssä (muodostumat, joista ei löydy riittävästi tilatietoa luokittelua varten)

Toisessa vaiheessa arvioidaan merkittävät tilaa heikentävät tekijät (paineet) niissä pintavesimuodostumissa, joissa tunnistettiin edellisellä kaudella merkittävä tilaa heikentävä tekijä, ekologinen tila-arvio on enintään tyydyttävä, kemiallinen tila-arvio on huono, ekologinen tai kemiallinen tila on vaarassa heiketä tai tiedetään olevan selviä puutteita edellisten suunnittelukausien painearviossa. Kustakin muodostumasta tunnistettava yksi tai useampia paineita, jotka yksin tai yhdessä aiheuttavat vesimuodostuman hyvää huonomman tilan tai riskin tilan heikkenemiselle Näiden paineiden vähentämiseksi tullaan esittämään toimenpiteitä, jotka kootaan toimenpideohjelmaan.

Prosessissa määritetään painetyyppi: mm. yhdyskuntien jätevedet, maatalouden hajakuormitus, vesivoimasta johtuvat padot ja muut esteet. Lisäksi määritetään vaikutustyyppi: mm. ravinnekuormitus, orgaaninen kuormitus, happamoituminen, kemiallinen kuormitus (haitalliset aineet) tai hydrologisten muutosten vuoksi muuttuneet habitaatit. Kuormituslähdeä pidetään merkittävänä, jos kyseinen kuormituslähde yksin tai yhdessä muiden kuormituslähteiden kanssa aiheuttaa vesimuodostuman hyvää huonomman tilan tai jos se aiheuttaa hyvässä tai erinomaisessa tilassa olevan vesi-muodostuman tilan heikentymisen riskiä. Todettiin, että yksittäinen pistemäinen päästölähde tunnistetaan laitostasolla. Merkittävälle hajakuormitukselle on vaikeaa asettaa selkeää raja-arvoa ja arviointi tapahtuu asiantuntija-arviona laskennallisen merkittävyysarvion perusteella.

Ravinne ja kiintoainekuormituksesta saadaan arvio vesistömallijärjestelmän vedenlaatuosiosta (VEMALA). Käytössä uusi versio V5U, jossa laskentaa ollaan saatu maantieteellisesti tarkemmaksi (malli laskee aiempaa pienempiä vesistöjä). Kuormitusosioista puolestaan mm. metsätalous ja haja-asutus ovat jossain määrin tarkentuneet kun aiemmin niiden kuormitusarviot olivat hyvin karkealla tasolla. Todettiin mm. että malli on kehittynyt paljon aiemmasta mutta edelleen siellä on kehitettävää ja sitä päivitetään sitä mukaa kun eri kuormitussektorien toimenpiteiden ominaiskuormituksista saadaan uutta tietoa. VEMALAn on viety mm. vanhojen metsäojitusten viimeisimmistä tutkimuksista saatuja aiempaa korkeampia kuormituslukuja (ei täysimääräisesti) mutta toisaalta tulevassa SuoVesi-hankkeessa on tarkoitus vielä tarkentaa asiaa. Hiljalleen tietopohjaa saadaan tarkemmaksi myös haja-asutuksen osalta (uudet rakennukset) mutta etenkin vanhoissa rakennuksissa olisi edelleen paljon tietohuoltoa. Keskusteltiin myös siitä, kuinka haja-asutusalueilla umpisäiliöille ei ole laadittu valtakunnallista rekisteriä, joista saataisiin tieto siirtymään VEMALAn ja muihin käyttötarpeisiin.

Todettiin, että ilmastonmuutos on ihmistoiminnasta aiheutuva paine, joka lisää ravinteiden huuhtoutumista eri kuormituslähteiden ja luonnonhuuhtouman osalta. Ilmastonmuutos ei kuitenkaan sisälly painelistoihin, eikä sen vaikutusta muusta kuormituksesta pystytä riittävän luotettavasti erottelemaan.

Vesienhoitosuunnitelman toimenpiteiden 2016-2018 väliarviointi

Väliarvioinnissa huomioidaan 2. vesienhoitokauden (2016-2021) toimenpiteet vuosilta 2016-2018, vuosi 2018 tehdään osin arviona Tietojen kerääminen osin SYKEssä keskitetysti (mm. maatalous, haja-asutus, teollisuus) ja osin ELY-keskuksen työnä (mm. vesistökuunnostukset, metsätalous, pohjavesien toimenpiteet) Tiedot tallennetaan Vesimuodostumat-tietojärjestelmään (VEMU2) ja Pohjavesitietojärjestelmään (POVET) syksyllä 2018. Järjestelmiin syötetään toimenpidemäärät 2016-2018, kustannukset sekä toimenpiteen rahoitus-, vastuu- ja yhteistyötahot.

Osa toimenpiteistä tallennettu vesimuodostumatasolla, osa suunnittelualueittain (esim. Puruvesi-Pihlajavesi). Etelä-Savossa tallennettu VEMU2:een yht. 246 toimenpidettä, lisäksi pohjavesitoimenpiteet on tallennettu POVET:iin. Osa tiedoista (ns. avaintoimenpiteet) raportoidaan EU:lle 12/2018 vesienhoitoalueittain. Tietojen keruu ja tallentaminen edelleen useimpien sektoreiden osalta työlästä (esim. metsätalous) ja osin tietosisällön luotettavuudessa olisi parantamisen varaa (esim. haja-asutus). Tiedonhallinta on kehittymässä mm. avointen rajapintojen ja aineistojen (mm. metsätoimijat) sekä tiedonhallinnan muun kehittämisen kautta (esim. metsäojustilmoitusten mahdollinen sähköistäminen ja automaattinen vienti tietojärjestelmään).

Toimenpideohjelmien tarkistaminen 3. kaudella

Vesienhoidon toimenpideohjelmien tarkistaminen alkaa vuoden 2019 syksyllä. Tavoitteena on tarkistaa alueelliset vesienhoidon toimenpideohjelmat syyskuun loppuun 2020 mennessä. Toimenpideohjelman suunnittelu perustuu toimenpiteiden suunnittelun yleisohjeeseen ja toimialakohtaisiin ohjeisiin, jotka kaikki löytyvät [vesienhoidon opas –sivulta](#). Kolmannella vesienhoitokaudella tavoitteena on säilyttää toimenpiteiden suunnittelun perusrakenteet ennallaan. Kuitenkin tarvitaan arvio, onko toimintaympäristössä tapahtunut muutoksia, jotka aiheuttavat muutostarpeita toimialakohtaisiin ohjeisiin. Muutostarpeiden karkea arviointi on tavoitteena tehdä loppuvuoden 2018 aikana, jotta tarvittaessa ohjeiden päivittämiseen jäisi aikaa ennen ensi vuoden 2019 syksyä. Tavoitteena olisi, että muutostarpeet olisivat vähäisiä ja ohjeita ei tarvitsisi tarkistaa, ainakaan kaikkia toimialakohtaisia ohjeita. Vielä on tarkentamatta, että laaditaanko toimenpideohjelma pdf-muotoon vai internet/selain -pohjaisena.

5. Kuulemis palaute työohjelman ja keskeisten kysymysten kuulemisesta 2018

Vesienhoidon kuuleminen pidettiin 8.1. – 9.7.2018. Etelä-Savon ELY järjesti kuulemisen Vuoksen vesienhoitoalueelta ja Uudenmaan ELY Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueelta ja em. ELYt kokosivat myös palautteen. Pertti Manninen esitteli kuulemispalauteyhteenvedon Vuoksen vesienhoitoalueelta. Vuoksen alueella saatiin lausuntoja yht. 52 kpl (470 lausuntopyyntöä) ja kansalaispalautetta nettikyselyn kautta 26 kpl. Palautteen määrä väheni jonkin verran edellisestä kaudesta. Palautetta saatiin kaikkiin kuulemisasiakirjan teemoihin ja keskeisiin kysymyksiin. Kokouksessa käytiin palaute läpi. Palauteyhteenveto tullaan julkaisemaan internetissä lokamarraskuun vaihteessa. Kansalaispalautteen määrä jäi suhteellisen pieneksi ja todettiin, että ainakaan Vuoksen vesienhoitoalueelta Etelä-Savo koskevia vastauksia ei saatu kovin paljoa. Kansalaiset näkivät keskeisimpinä asioina vesienhoidossa vesistöjen kunnostamisen, maa- ja metsätalouden vesiensuojelun tehostamisen, vesiympäristölle vahingollisten aineiden päästöjen hallinnan sekä teollisuuden ja turvetuotannon vesiensuojelun tehostamisen.

Keskusteltiin palautteesta. Kaiken kaikkeaan mm. kansalaispalautetta oli tullut varsin vähän, joten isompien johtopäätösten vetämistä niiden perusteella on vältettävä. Itse keskeiset kysymykset oli nähty asianmukaisina ja niiden pohjalta suunnittelua on hyvä jatkaa.

Palaute kuitenkin otetaan jatkotyössä huomioon viimeistään toimenpideohjelman laatimistyössä ja jo sitä ennen mahdollisesti ensi kevään kokouksessa voidaan käsitellä johtopäätöksiä. Keskusteltiin siitä, että tarkennettavia asioita 3. vesienhoitokaudella voi olla mm. tuotannosta poistuvien turvetuotantoalueiden vesiensuojelukysymykset sekä maatalouden vesiensuojelu uudella ohjelmakaudella.

Lausuntopalautte tulee internetiin vesienhoitoaluekohtaisesti. Itse keskeisten kysymysten kuulemisasiakirjaa ei päivitetä.

Vesienhoitoaluekohtaiset kuulemisyhteenvedot löytyvät internetistä:

- [Vuoksen vesienhoitoalue](#)
- [Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalue](#)

6. Ajankohtaista vesienhoidossa

Maakuntauudistuksen tilannekatsaus

Pekka Häkkinen esitteli valtakunnallinen tilannetta hallinnonuudistuksessa. Kesällä saatiin tästä päivitetty aikataulu, jonka mukaan maakuntavaalit käytäisiin 5/2019 ja maakunnat käynnistäisivät toimintansa 1.1.2021. Tämä riippuu kuitenkin siitä, saadaanko lakipaketti käsiteltyä ja vahvistettua riittävän ajoissa huomioiden myös ensi kevään eduskuntavaalit. Ilmassa onkin ollut enenevässä määrin epävarmuutta aikataulun pitävyydestä.

Etelä-Savon osalta todettiin, että valmistelua on tehty mm. järjestämissuunnitelman sekä maakuntastrategian osalta, mutta samalla odotellaan myös mitä tapahtuu valtakunnallisella tasolla, koska muodostettava uusi maakuntahallitus ja -valtuusto käsittelee niitä. Tulevien maakuntien yhteistyön valmistelua vesitalouden, kalatalouden ja vesienhoidon osalta on tehty suuralueilla ja väliraportissa on todettu mm., että Vuoksen ja Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueiden yhteistyötä olisi syytä jatkaa myös maakunnissa.

Vesiensuojelun tehostamisohjelma

Käytiin läpi vesiensuojelun tehostamisohjelmaa 2019-2021. Vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden tehostamiseen tarvitaan lisärahoitusta. Hallitus on esittänyt v. 2019 valtion talousarvioon lisärahoitusta yht. 45 milj. € vuosille 2019-21. Tähän tarvitaan kuitenkin eduskunnan päätös. Tulokset vesienhoidon kärkihankkeista ja ravinteiden kierätyksen ns. RAKI-hankkeista ovat olleet rohkaisevia. Useissa hankkeissa pilotoidaan uusia ja innovatiivisia vesiensuojeluratkaisuja, joita voitaisiin monistaa laaja-alaisemmin uusille alueille.

Tehostamisohjelman lähtökohtana on vaikuttavuus ja merialue- ja valuma-aluekohtainen lähestymistapa. Toimenpiteitä ja rahoitusta tulisi kohdistaa vaikuttavimpiin tilaa parantaviin toimiin. Painopisteenä on mm. maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen innovatiivisilla menetelmillä. Rannikkoalueilla kipsin levittäminen tulee todennäköisesti viemään ison osan rahoituksesta. Toisaalta myös muualla tullaan panostamaan vesistökuormitushankkeisiin kuormituksen vähentämiseksi sekä vahvistamaan alueellisten vesienhoidon asiantuntijaverkostoja ja edistämään kaupunkien vesien hallintaa (mm. hulevesiratkaisut).

Todettiin, että esim. Mikkelissä on Metsä-Sairilaan rakennettavaan jätevedenpuhdistamoon tulossa uusi tutkimus- ja kehittämisalusta, joka tukee liiketoimintaa Suomessa ja kansainvälisesti. Pohdittiin myös, hulevesiasioiden kehittäminen voi kenties vaatia jonkinlaisia pilottikohteita kaupunkialueilla.

Yhteistyöverkostojen kehittämisestä todettiin idea, että jatkossa vesienhoitoavustusten käsitteilyyn voitaisiin kenties perustaa jaosto. ELY tekisi jatkossakin itse viranomaispäätökset. Tällä tavoin osallistamalla voitaisiin saada kunnostushankkeiden toteutukseen enemmän mm. käytännölläisyyttä.

Todettiin, että käytännössä tehostamisohjelma voi tarjota aiempaa enemmän vesienhoidon kunnostusrahaa sekä YM:lle voidaan myös esittää hankkeita. Todennäköisesti on myös mahdollista saada määräraikaista työvoimaa.

Kalataloudelliset käyttö- ja hoitosuunnitelmat ja vesienhoito

Vesien suojeleminen tehostamisohjelmaan liittyen ESAELY esittää kaksivuotista hanketta kalastusaluekohtaisten vesienhoidon yleissuunnitelmien ja kalataloudellisten käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimiseksi (VHS/KHS –suunnitelmat). Etelä-Savon alueella 11 kalatalousaluetta käynnistää toimintansa vuoden 2019 alussa. Kalatalousalueet edustavat osakaskuntia ja vesialueiden omistajia, ja niillä on hyvät edellytykset vastata kalataloudellisten toimenpiteiden lisäksi myös vesienhoito-toimenpiteiden edistämistä ja toteuttamisesta. Laadittavien suunnitelmien pohjalta voidaan käynnistää vesienhoidon kannalta vaikuttavimpien toimenpiteiden toteuttaminen. Kalatalousalueiden lisäksi suunnitelmien laadintaan osallistuu laaja sidosryhmäjoukko mm. kunnista ja vesistöjen valuma-alueen toimijoista.

VHS/KHS suunnitelman laadintaa on pilotoitu Puulan kalastusalueella, jossa suunnitelma valmistui vuonna 2015. Parhaillaan on käynnistymässä suunnitelman laadinta Kyyvesi-Pieksämäki alueelle. Tavoitteena on, että suunnitelmat laaditaan näiden lisäksi vielä 9 kalatalousalueelle vuosien 2019-2020 aikana. Suunnitelmat laaditaan kilpailutuksen kautta valittava konsultti. Hanketta ja suunnittelua koordinoimaan sekä toimenpiteiden toteuttamista edistämään ELY-keskukseen palkkattaisiin määräraikainen projektikoordinaattori. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 350 000 €, josta vuoden 2019 osuus ja määräraharahatarve on 200 000 €.

Esitystä pidettiin yhteistyöryhmässä kaiken kaikkiaan hyvänä. Osakaskuntien ja sitä kautta vesialueen omistajien mukana olo työskentelyssä on välttämätöntä ja heidän näkemyksensä tulisi heijastua kalatalousalueille ja sitä kautta myös KHS/VHS-suunnitelmiin. Todettiin myös lähtökohdista, jossa kalatalousalueet perustuvat pääosin valuma-aluekokonaisuuksiin mikä on vesienhoito-työn kannalta mielekästä. Osa vesialueen omistajista on myös maanomistajia, jolloin riittävän suurissa osakaskunnissa sekä vesialueen että maa-alueen hoito voisi jatkossa vahvistua. Todettiin kuitenkin, että useilla alueilla vesialueen omistus on edelleen pirstaloitunut ja osakaskuntien yhdistämistä tulisi näissä tukea pidemmällä aikavälillä. Käynnissä oleva Metsähallituksen vetämä hanke ei pysty edistämään yhdistymistä varsinkaan monissa pienemmissä vesistöissä, joista osa on vesienhoidon toimenpidekohteinakin (esim. Hanhijärvi).

7. Vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmien ja ohjausryhmien toimikausien jatkaminen

Nykyiset yhteistyöryhmät ja vesienhoitoalueiden ohjausryhmät on nimetty maakuntaudistuksen alkuperäisestä aikataulusta johtuen vuoden 2018 loppuun. Toimikautta on maakuntaudistuksen aikataulusiirtymän vuoksi jatkettava vuosille 2019-2020. Tämänhetkinen maakuntaudistuksen aikataulu on vuoden 2021 alussa ja vielä selvitetään, että asetetaanko ryhmät v. 2020 loppuun vai onko mahdollista asettaa ne optiona koko suunnittelukauden loppuun / v. 2021 loppuun asti. Asia on valmisteltavana YM:ssä. ELY-keskuksille ja vesienhoitoalueille on tulossa tarkempaa ohjeistusta asiasta.

Valtakunnallisessa keskustelussa on ollut mm. pitäisikö maakuntaliittojen roolia vahvistaa ryhmien kokoonpanossa. Esillä on ollut myös merenhoidon näkökulma eli onko se otettu riittävästi huomioon yhteistyöryhmien kokoonpanossa.

Kuulemispalautteen perusteella puolustusvoimat haluaisi olla mukana vesienhoidon yhteistyöryhmissä. On ajateltu niin, että lähetetään valtakunnallinen kirje puolustusvoimille, joka voisi nimetä edustajat haluamiinsa yhteistyöryhmiin.

Yhteistyöryhmässä todettiin, että voitaisiin harkita ottaa mukaan tutkimus ja koulutus vesitekniikan ja -tutkimuksen osalta (XAMK / LUT). Liikenneviraston osalta todettiin, että varsinkin isommissa infrahankeissa tehdään jo viranomaisyhteistyötä, joten periaatteessa edustus ei olisi välttämätöntä.

Todettiin, että YM:n linjauksen perusteella tieto yhteistyöryhmien toimikauden jatkamisesta toimitetaan yhteistyöryhmien jäsentahoille, jonka jälkeen ne voivat esittää joko nykyisiä jäseniä ryhmään tai tarvittaessa vaihtaa ne. Samalla pohditaan uusien tahojen mukaan ottamisesta.

8. Tietoisku toimenpiteiden toteutuksesta ja rahoitusasioista

Avustetut toimenpiteet 2018 ja harkinnanvaraisten vesistöavustusten haku vuodelle 2019.

Käytiin läpi v. 2018 harkinnanvaraiset vesistökunnostusavustukset. YM:n momentilta niitä on yhteensä n. 15 kpl ja myönnetty avustus on vajaat 90 000 €. MMM:n momentilta avustettuja vesienhoitohankkeita on lisäksi kaksi kappaletta. Tämän lisäksi on joitakin hankkeita, jotka ovat monivuotisia ja päätös niihin on annettu jo aiemmin. Todettiin, että suurin osa hankkeista on poistokalastus- ja niittohankkeita. Jonkin verran on joukossa myös erilaisia selvityksiä.

Vuoden 2019 avustusten osalta haku käynnistyy näkymin viikolla 43/2018, hakuaika on 30.11.2018 saakka. Avustushaussa on uusi sähköinen järjestelmä, jolloin päätökset saadaan toivottavasti vaivattomammin jatkokäsittelyyn. ELYn johtoryhmässä hyväksytään Etelä-Savon vesistöhankeiden tukemisen perusteet 2019. YM:n ja MMM:n rahakirjeet kevättalvella 2019, jonka jälkeen keväällä tehdään päätökset avustettavista hankkeista.

Avustusten perusteet on esitetty Valtioneuvoston asetuksessa vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tila parantavien hankkeiden avustamisesta 714/2015. Avustusperusteina on mm. se, että hanke edistää vesistön ja muiden pintavesien monipuolista ja kestävää käyttöä, edistää vesistön ja muiden pintavesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä sekä edistää kalan kulkua tai kalakantojen luontaista lisääntymistä tai parantaa mahdollisuuksia kestävään kalastukseen.

Aiemmin avustusta on voitu myöntää hankkeen suunnittelusta, toteutuksesta ja hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin. Myös talkootyö voidaan sisällyttää kokonaiskustannuksiin. Avustuksen osuus on saanut olla enintään 50 % hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista. Esim. niitoissa avustuksen osuus on ollut usein pienempi, tasoa 20 % Kuitenkin joissakin hankkeissa on mahdollista myöntää myös > 50 % avustusosuus, mikäli asetuksessa mainitut perusteet täyttyvät (hanke mm. edistää vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman toteuttamista tai uhanalaisien / vaarantuneiden vaelluskalakantojen elinvoimaisuutta).

Muista rahoituslähteistä mainittiin Rahat pintaan -sivusto (www.rahatpintaan.fi), johon on koottu monenlaisia rahoituslähteitä eri kokosiin hankkeisiin liittyen.

Vesistökuunnostusverkoston vuosiseminaari, kesäkuu 2019

Vesistökuunnostusverkosto internet-sivut löytyvät osoitteesta:
<http://www.ymparisto.fi/vesistokunnostusverkosto>.

Todettiin, että kannattaa tilata ko. osoitteesta verkoston uutiskirje.

Vuoden 2019 vuosiseminaari pidetään Etelä-Savossa 3.-5.6.2019. Luvassa on näillä näkymin kaksi seminaaripäivää alatyöryhmineen sekä yksi retkeilypäivä. Seminaari on maksuton lukuun ottamatta ruokailuja. ESAELY on mukana järjestämässä vuosiseminaaria. Asiaa käsitellään seuraavassa YTR-kokouksessa keväällä 2019.

Maatalouden vesiensuojelu/Peltohavaintohanke vesienhoidon näkökulmasta

Päivi Kurki esitteli peltohavaintohanketta, joka on yhteishanke Luken ja ProAgria Etelä-Savon kesken. Peltohavainnon rooli on toteuttaa käytännön toimet Luke Mikkelin tutkimusasemalla Karilassa sekä tiloilla. Kipakka- ja Ravinnepiika-hankkeet ovat tehneet varsinaisen tiedotuksen Peltohavaintohankkeen tuloksista. Vesienhoidon näkökulmasta hankkeessa viiden työpaketin toimenpiteet kulmineituvat ravinteiden kulkeutumiseen ja kiertoon, hiileen ja jossain määrin monimuotoisuuteen: TP1: varastokalium, TP2: ravinteiden kierron tehostaminen, TP3: maan rakenne: tiivistymisen havainnointi, korjaaminen ja ehkäisy tilatasolla, TP4: uudet viljelykasvit, viljakasvien sadon määritys ja kasvinsuojelu, TP5: valumavesien hallinta

TP5:ssa on selvitetty laskeutusaltaan pohjasedimentin käyttökelpoisuutta pellolla. Kokeella aloitetaan selvitys maatalouskosteikon pohjasedimentin viljeltävyydestä. Kosteikon (Kyyveden Viikarinlahdella) pohjalta nostettua sedimenttiä on käytetty astiakokeessa. Joroisselällä on puolestaan selvitetty rantalaidunalueelta poistuvan biomassan ja ravinteiden määrää. Alustavien tulosten perusteella rantalaidunnus voisi olla kannattavaa kasvibiomassan vähenemisen sekä ravinteiden poiston kannalta.

TP1:n varastokaliumselvityksessä on käytössä nurmen havaintokenttä, jossa on selvitetty mm. ravinteiden käytön tehokkuutta. Tasapainoinen ja riittävä ravinteiden saatavuus tuottaa laajan ja vahvan juuriston parantaen ravinteiden hyötykäyttöä, mikä vähentää ravinteiden huuhtoutumisriskiä järviin ja pohjaveteen sekä toimii hiilinieluna. TP2:ssa (ravinteiden kierron tehostaminen) on viljelyssä kokeiltu lihaluujauhohojaisia kierrätyslannoitteita, kierrätyslannoitteita sekä biokasvulaitoksen mädätelannoitusta. TP3:ssa on selvitetty maan tiivistymistä, joka voi edistää ravinteiden huuhtoutumista ja häiritä pellon vesitaloutta. Maan orgaaninen aines lisää ravinteiden pidätyspaikkoja maahiukkasten pinnoilla. Työpaketissa on levitetty monenlaisia maanparannusaineita ja seurattu niiden vaikutuksia (mm. hiilen lisäys maahan). TP4:ssa on tutkittu mm. täsmäviljelyä ja muita parhaita viljelykäytäntöjä sekä tarkennettua kasvinsuojelua.

9. Muut asiat

Ei muita asioita.

10. Seuraavan kokouksen asiat ja kokousajankohta

Seuraava kokous pidetään torstaina 11.4.2019 klo 10 alkaen. Asialistalla alustavasti voisi olla maakuntauudistuksen lisäksi mm. vesienhoidon ajankohtaisten prosessien eteneminen sekä esimerkkejä vesienhoidon hankkeista Etelä-Savossa.

Puheenjohtaja

Pekka Häkkinen

Sihteeri

Juho Kotanen

JAKELU Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet